

Wyniki raportu ICOMOS-POLSKA dotyczącego Twierdzy Kraków

2023-02-21

Najwybitniejsi w kraju eksperci z Komisji Architektury Militarnej Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS-POLSKA, przekazali 17 lutego Prezydentowi Jackowi Majchrowskiemu raport z wizyty studialnej obiektów wchodzących w skład Twierdzy Kraków, która miała miejsce w październiku 2022 r.

Przedstawiciele Komisji raz pierwszy wizytowali obiekty Twierdzy Kraków w 2018 r. Wówczas część prac rewitalizacyjnych była na etapie przygotowawczym, bądź początkowym etapie inwestycyjnym. Komisja oceniła działania Gminy Miejskiej Kraków na rzecz wykorzystania wartości wielkiego zespołu zabytkowego dawnej Twierdzy za właściwe, podkreślając jednocześnie, że Kraków stoi w awangardzie w zakresie prowadzonych działań, które są dodatkowo utrudnione ze względu na ilość, rozproszenie obiektów i usytuowanie na obrzeżach miasta.

Przebieg wizyty studialnej Członków Komisji Architektury Militarnej PKN ICOMOS

Ubiegłoroczny wyjazd studyjny miał przede wszystkim charakter porównawczy i weryfikacyjny w stosunku do spostrzeżeń, ustaleń i zaleceń powstałych w roku 2018. Członkowie Komisji ponownie odwiedzili obiekty Twierdzy Kraków, zapoznając się z efektami m.in. dwóch zakończonych inwestycji, tj. rewitalizacji Fortu „Jugowice”, w którym działa Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego oraz remontu i adaptacji do funkcji kulturalnych Fortu 52 "Borek". Inwestycja ta pozwoliła z jednej strony na zachowanie i utrwalenie zabytkowej substancji fortu, z udostępnieniem do zwiedzania jego najciekawszych elementów (część obiektu pełni funkcję ścieżki historyczno-edukacyjnej), z drugiej zaś umożliwiła na wprowadzenie do obiektu nowej – kulturalnej funkcji (w formie prężnie działają dwie miejskie instytucje kultury: Centrum Kultury Podgórze i Biblioteka Polskiej Piosenki) dzięki której obiekt służy i cieszy się dużą popularnością szczególnie wśród lokalnej społeczności.

Członkowie Komisji zapoznali się również z będącym na znacznym etapie zaawansowania procesem rewitalizacji części terenu Fortu Kościuszko, na którym realizowany jest projekt, którego celem jest zrewitalizowanie obszaru po zniszczonych po II wojnie światowej bastionach I-III, poprzez ich przystosowanie do funkcji ogólnodostępnych terenów rekreacyjno - wypoczynkowych o charakterze parkowym. Prace doprowadzą do uczytelnienia wyburzonej części obiektu wraz z zabezpieczeniem odkrytych reliktyw, w efekcie prac powstanie uporządkowany teren parkowo-rekreacyjny.

Szczegółowo zostały zaprezentowane efekty prac rewitalizacyjnych, które objęły 3 mniejsze obiekty znajdujące się w sąsiedztwie Fortu Kościuszko, tj. zespół obiektów flankujących 3a i 3b przy ul. Małeckiego i Hofmana oraz ostróg bramny Bramy Bielany przy ul. Księcia Józefa. Komisja oceniała prace rewitalizacyjne prowadzone obecnie na Forcie Mistrzejowice oraz Krzesławice.

Przedmiotem wizytacji był jeszcze fort św. Benedykt. Po zapoznaniu się z przebiegiem pierwszego etapu rewitalizacji (remont przedbramia wraz z mostem oraz portalem i bramą

główną do fortu) i wynikami konsultacji społecznych wraz z założeniami Programu funkcjonalno-użytkowego, komisja podkreśliła pozytywną rolę Krakowa jako „zarządcy, inwestora i mecenasa w stosunku do jednego z najcenniejszych w kraju, ikonicznych zabytków fortyfikacji – fortu nr 31 „św. Benedykt”.

Na trasie wizyty znalazły się także obiekty, które pozostają w utrzymaniu podmiotów spoza struktur GMK, tj. Fort „Sidzina” dzierżawiony przez Fundację „Pełna Życia”, Fort Skotniki użytkowany przez Uniwersytet Pedagogiczny oraz Bastion III „Kleparz” pozostający we władaniu Fundacji „Polish Heritage”.

Efektywne działania na rzecz ochrony i rewaloryzacji historycznych fortyfikacji

W świetle przeprowadzonego podczas wizyty rozpoznania Komisja uznała za w pełni uprawnione stwierdzenie, zgodnie z którym, „uwzględniając wielkie osiągnięcia Twierdzy Przemysł (zaś w kategorii starszych fortec – Twierdzy Srebrna Góra i Twierdzy Zamość), **w ocenie Komisji obecnie to Kraków posiada najbardziej kompleksowo zorganizowaną systemową ochronę i rewaloryzację historycznych fortyfikacji wielkiej twierdzy fortowej w Polsce.**”

W raporcie podkreślona została też pozytywna ocena działań Zarządu Budynków Komunalnych w Krakowie związanych z zagospodarowaniem fortyfikacji, prowadzeniem rewaloryzacji, konserwacji i remontów opuszczonych fortyfikacji w celu przygotowania ich do potrzeb przyszłych użytkowników, prowadzących działalność społeczno-kulturalną skierowaną do turystów i mieszkańców.

Członkowie Komisji uznali również, że Gmina Miejska Kraków zainicjowała i prowadzi proces zintegrowanego zarządzania obiektami pozostającymi w jej zasobach oraz jest dobrym przykładem oddziałującym na inne podmioty dysponujące obiektami dawnej twierdzy.

Dużym atutem wspierającym w ocenie Komisji skuteczności działania jest dobra promocja oraz informacja o kierunkach i postępie prac, której przykładem jest I edycja Dni Twierdzy Kraków realizowana w dniach 10-18 września 2022 r. w ramach kolejnej odsłony Europejskich Dni Dziedzictwa pn. „Połączeni dziedzictwem” przez Wydział ds. Turystyki Urzędu Miasta Krakowa. Zdaniem Komisji wskazane jest kontynuowanie starania – wraz z Władzami Gmin Fortecznych Twierdzy Przemysł i zadeklarowanymi już potencjalnymi partnerami takich działań z Czech, Słowacji, Chorwacji, Włoch, Węgier – o transgeniczny wpis wybranych zespołów fortyfikacyjnych dawnej monarchii habsburskiej na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Pełna treść raportu: [TUTAJ](#)

Nagrody i wyróżnienia w ogólnopolskich konkursach

Warto dodać, że działania miasta w zakresie rewitalizacji obiektów Twierdzy Kraków znalazły uznanie w konkursie Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa „Budowa Roku 2021”. Doceniono zrealizowaną przez ZBK rewitalizację fortu Jugowice i utworzenie tam nowoczesnej placówki Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego w Krakowie przy ul. Fortecznej

**Magiczny
Kraków**

28. Inwestycja otrzymała nagrodę I stopnia. Co więcej, fort uzyskał też wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany” w kategorii rewaloryzacji przestrzeni kulturowej i krajobrazu.